

แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ GUIDELINE FOR DEVELOPMENT OF BUDDHIST COMMUNICATION INNOVATION

อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์¹, พระครูสุนทรวิธานิต²
พระครูโสภณสาโรภาส³, พระครูโกศลพัฒนารณ⁴
พระมหาวินัย สิริภโท⁵, พระครูสังฆรักษ์จักกฤษณ์ ภูริปณโย⁶ และมนัสนันท์ บุญปุ⁷
Isarapong Kraisin¹, Phrakhru Sonthonverabandit²
Phrakhru Sophonssarophat³, Phrakru Kosonpatthanaporn⁴
Phramaha Winai Siribhaddo⁵, Phakrusangharak Chakkit Bhoripanyo⁶ and Manassanan Boonpu⁷
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์¹
Surindra Rajabhat University¹
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University²⁻⁷
E-mail: Kraisin1986@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 24 ธันวาคม 2568; แก้ไขบทความ: 3 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 3 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัด นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ กลุ่มตัวอย่าง คือ 1 นักเรียนโรงเรียนมัธยมจุลณิศรีสะเกษ และนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธสุรินทร์ราชมณฑล จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 60 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า

1) การพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ โดยถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมนวัตกรรม การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ออกเป็น (1) นวัตกรรมการสื่อสารการเรียนรู้วิถีพุทธ (2) สร้างกิจกรรมให้เกิดความต่อเนื่อง (3) การสื่อสารการฝึกจิตภาวนาใช้หลักธรรมในการสร้างเกราะ ดำเนินชีวิตหลักธรรมนำการศึกษามาพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารให้เข้าไปด้วยกันกับ (4) การสร้างเครือข่าย สถานศึกษาการสร้างเครือข่ายของสถานศึกษาเป็นการร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน

2) วิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดนวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ การสังเคราะห์องค์ ความรู้ที่ได้จากการวิจัยพื้นที่นวัตกรรมต้นแบบ มีองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์พื้นที่นวัตกรรมทาง การศึกษาการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นการบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษากับวิถีพุทธเข้าการดำเนินการ พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาวิถีพุทธ

3) การนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธเพิ่มพลังความคิด เป็นปัจจัยการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ สนับสนุนบทบาทผู้สอนในการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียน เพื่อการ เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ใน ฝึกผู้เรียนให้คิดและทำ บนพื้นฐานของความรู้ที่เป็นปัจจุบันและถูกต้อง มีทักษะ ในการแสวงหาความรู้ ทักษะการถอดบทเรียนสู่สังคมของการสร้างเครือข่ายการเรียนการสอน

คำสำคัญ: การพัฒนา, นวัตกรรม, สื่อสารเชิงพุทธ

Abstract

This research study on the development method of Buddhist communication innovation. The objectives are: 1) Study the guidelines for the development of Buddhist communication innovation; 2. The analyze the components and indicators of Buddhist communication innovation and 3. to propose development guidelines for Buddhist communication innovation spaces. The sample, selected through purposive sampling, consisted of 60 students from Chulamaanee Sisaket Secondary School and Surin Ratchamangala Buddhist Orientation School The research findings indicate

1. Development of Buddhist Communication Innovations: Insights drawn from various communication activities revealed four key areas (1) integrating communication innovations to Buddhist-oriented learning, (2) ensuring activity continuity (3) incorporating mental cultivation and Buddhist principles into education to serve as life shields, and (4) building educational networks through public-private partnerships.

2. Analysis of components and Buddhist communication innovation Synthesis of knowledge gained from research of prototype innovation areas of knowledge gained from the synthesis of innovative educational areas learning Buddhist ways. It is an integration of an educational innovation area with Buddhist way of life into the operation of an innovative area of education in Buddhist.

3. Proposing Guidelines for Innovation Spaces Enhancing cognitive power serves as a vital factor for creative learning this approach supports instructors in fostering students' concentration training them to think and act based on factual and current knowledge, and developing their skills in knowledge-seeking lesson-learned extraction and educational networking.

Keywords: Development Guidelines, Innovation, Buddhist Communication

บทนำ

การสื่อสารโดยทั่วไปยังมีปัจจัยอื่น ๆ เกิดขึ้นในขณะทำการสื่อสาร เช่น สภาพสิ่งแวดล้อม จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการสื่อสารและผลสะท้อนกลับหรือปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มเล็ก-กลุ่มใหญ่ หรือการสื่อสารมวลชน เพราะปฏิกิริยาสะท้อนกลับนี้จะเป็นตัวบ่งชี้ได้ถึงผลของการสื่อสารในแต่ละครั้งว่าผู้รับสารมีความรู้สึกรับรู้คิดอย่างไรต่อสารที่ได้รับนั้นนอกจากนั้น

ปฏิกิริยาสะท้อนกลับจะทำให้ห้องประกอบของการสื่อสารครบบริบูรณ์ขึ้นคือมีการสื่อสารทั้งจากผู้ส่งสารและผู้รับสารที่เรียกว่า Two-way Communication หรือการสื่อสารสองทาง

การสื่อสารมีบทบาทมายาวนานในประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ในแวดวงของนักนิเทศศาสตร์นั้นในบางส่วนก็ได้เริ่มมีการก้าวตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสการพัฒนาระลอกใหม่จากจุดยืนของนักนิเทศศาสตร์ เชื่อว่า ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาแบบใดอย่างไร การสื่อสารต้องมีบทบาทเข้าไปร่วมอยู่ด้วยเสมอ แต่ทว่า การสื่อสารนั้นจะมีบทบาทอย่างไร มากน้อยแค่ไหน เป็นสื่อประเภทใด เป็นสารแบบใด ฯลฯ คำถามเหล่านี้ยังไม่มีคำตอบที่แน่ชัด และเรียกร้องให้มีการศึกษาค้นคว้าใหม่ๆ การสื่อสารจะถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมและขยายกระบวนการพัฒนานั้นๆ ผลักดันให้สังคมพัฒนาไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เมื่อคนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันก็จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในตัวบุคคลและสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2551: 7)

จากองค์ประกอบพื้นฐานของการสื่อสารที่ประกอบไปด้วย ผู้ส่งสาร (sender) ตัวสาร (message) ช่องทางการสื่อสาร (channel) และผู้รับสาร (receiver) หรือที่รู้จักกันทั่วไปแบบย่อๆว่า S-M-C-R กล่าวได้ว่าในทางพระพุทธศาสนาแล้วพระพุทธศาสนาให้น้ำหนักกับสิ่งเหล่านี้ทุกประการ แต่สิ่งที่พระพุทธเจ้าให้ความสำคัญมากคือตัวสาร message หรือ หลักธรรม โดยพระพุทธองค์ให้ความสำคัญกับพระธรรมเทียบเท่ากับพระองค์เอง ดังความที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระวักกกล่าวผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา ส่วน ผู้ใดไม่เห็นพระสัจธรรมถึงจะเห็นก็ถือว่าไม่เห็นเราซึ่งสอดคล้องกับคำที่พระองค์ทรงตรัสกับพระอานนทีในคราวก่อนที่จะเสด็จดับขันธ ธรรมวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปแล้วธรรมเหล่านั้นก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย (พระธรรมปิฎก, 2544: 69)

จากแนวคิด กล่าวได้ว่า หลักการทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงประทานให้แก่เหล่าสาวก คือการสื่อสารที่ตรงประเด็นและมองความเป็นจริงโดยให้ความสำคัญมาก คือ ตัวสาร ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีหลายปัจจัยส่วนหนึ่ง คือ การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของพระพุทธเจ้าโดยพระองค์ได้ใช้พุทธวิธีที่จะเข้าถึงผู้คนในระดับต่างๆ ได้เข้าถึง เข้าใจหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดีทั้งที่สมัยนั้น ยังมีเจ้าลัทธิมากมาย ได้มีการโต้ว่าที่ จนพระองค์ได้ชื่อว่าเป็นครูสอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย (พระราชวรมณี: 2531)

พระพุทธองค์ทรงมีวิธีการสื่อสารแบบเฉพาะบริบทอีกด้วยกล่าวคือทรงวางเงื่อนไขก่อนทำการสื่อสาร ให้ยึดมั่นในคำสัตย์แล้วสนทนากันนอกจากนี้พระองค์ยังทรงเป็นฝ่ายรุกแทนการตั้งรับในการตอบคำถามซึ่งการที่จะสื่อสารด้วยวิธีการเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติของพระพุทธองค์ว่าทรงรู้จักผู้รับสารเป็นอย่างดีทรงวิเคราะห์และประเมินผู้รับสารก่อนอีกทั้งรอบรู้เนื้อหาสารของลัทธิอื่นที่มีสาวกมาโต้ว่าท้าวด้วยรวมทั้งรู้บริบทเรื่องกาล สถานที่และสถานการณ์ในการสื่อสารธรรมเป็นอย่างดี

ดังนั้น พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการพัฒนาชาติ ความเป็นพุทธและความเป็นไทยจึงมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแยกกันไม่ออก ผู้คนในสังคมตั้งแต่พระมหากษัตริย์ ขุนนาง และประชาชน ต่างก็ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาและนำหลักธรรมคำสอนตามหลักพุทธธรรมมา ใช้แบบเนื่องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างกลมกลืน เช่น การ สมาทานรักษาศีล 5 ศีล 8 เพื่อเป็น

หลักประกันความสุขของสังคมโดยรวม ป้องกันการ เบียดเบียนทำร้ายซึ่งกันและกัน อีกทั้งช่วยในการพัฒนาประเทศให้ได้อย่างสงบร่มเย็น เป็นปัจจัย เอื้อต่อความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศได้อีกทางหนึ่ง วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ล้วนมีรากฐานมาจากพุทธธรรม เป็นวิถีชีวิตแบบพุทธ นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายจะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามากมาย จนพระพุทธศาสนานั้นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย

ผู้วิจัย มีความสนใจที่ศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามานำไปประยุกต์ใช้กับนวัตกรรมการสื่อสารทางพระพุทธศาสนา สำหรับการแก้ปัญหา โดยให้เข้าถึงวิถีชีวิตจากเหตุปัจจัยและหลักการปฏิบัติให้พ้นทุกข์ด้วยแก่นธรรมผ่านกระบวนการพัฒนาการสื่อสารที่ตรงประเด็น และก่อให้เกิดการเข้าใจในสิ่งต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่ได้รับความรู้และเกิดปัญญา ทำให้ประสบผลในการพัฒนาและต่อเนื่องสู่ความสุขที่ยั่งยืนร่วมกันของคนในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดนวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนมัธยมจุลฉนิศรีสะเกษ อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษและโรงเรียนสุรินทร์ราชมงคล จังหวัดสุรินทร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population)/ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(Key Informants)

ประชากรได้แก่ 1.บุคลากร และนักเรียนโรงเรียนมัธยมจุลฉนิศรีสะเกษจำนวนจังหวัดศรีสะเกษ 2. บุคลากรและนักเรียนโรงเรียนวิสุทธิพุทธสุรินทร์ราชมงคล จังหวัดสุรินทร์

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรและ นักเรียนโรงเรียนมัธยมจุลฉนิศรีสะเกษจำนวน จังหวัดศรีสะเกษ 2. บุคลากรและนักเรียนโรงเรียนวิสุทธิพุทธสุรินทร์ราชมงคล จังหวัดสุรินทร์โรงเรียนละ 60 คน รวมทั้งหมด 120 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาในการสื่อสารผ่านพุทธวัตกรรมการถ่ายทอดของคนในสังคมไทยปัจจุบันโดยมีผู้ส่งสารผ่านหลักพุทธสันติที่ใช้สื่อเช่น สัมมาวาจา พุทธลีลาในการสื่อสาร โอวาทปาฏิโมกข์ กถาวัตถุ สิบ เสขิยวัตร สาราณียธรรม

2. ด้านแนวคิดและทฤษฎีตะวันตกเกี่ยวกับการสื่อสารทั่วไป เช่น ทฤษฎี SMCR ทฤษฎี 5W1H ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติภาพ

3.ด้านประสบการณ์ ได้แก่ ครูและนักเรียนที่ใช้สื่อออนไลน์ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อการเผยแพร่และส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผ่านทักษะการใช้สื่อออนไลน์ระหว่างการอบรมและสัมภาษณ์กลุ่ม

3. การดำเนินงานของโครงการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัยมีดังต่อไปนี้

3.1 การวิจัยเอกสาร เป็นการวิจัยหลักเพื่อเก็บรวบรวมผลงาน และทบทวนข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยการสื่อสารเชิงพุทธโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวิเคราะห์สื่อและสารต่างๆที่ใช้ในการสื่อสารเชิงพุทธ แนวคิดการสื่อสารเชิงลึก

3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth – Interview)

แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ มีโดย ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการกรรมและองค์ความรู้วัฒนธรรมการสื่อสารเชิงพุทธโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มหรือสัมภาษณ์ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยผ่าน e-mail ซึ่งเป็นการเสริมข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่ข้อมูลจากผลการวิจัยเอกสารยังมีเนื้อหาที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือในประเด็นอื่นๆที่ผลการวิจัยเอกสารเพียงอย่างเดียวไม่สามารถตอบได้

ความสำคัญและเหตุผลในการเลือกใช้เครื่องมือต่างๆ ในการศึกษางานวิจัยผู้วิจัยและคณะสามารถอธิบายให้เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. นวัตกรรมกรรมการสื่อสาร (แนวทางการสื่อสารเชิงพุทธ) วิเคราะห์จากนวัตกรรมของสื่อและนวัตกรรมของสารโดยใช้เอกสารรวบรวมข้อมูลจากนั้นสรุปข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆเพื่อแยกส่วนเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารอีกทั้งวิเคราะห์แจกแจงเนื้อหาให้เห็นถึงรูปธรรมที่ปรากฏในสื่อแต่ละชิ้น

2. ระบบความคิด การคิดแบบสร้างสรรค์ เป็นข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับสื่อซึ่งมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อยอดเป็นผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ 3 เป็นการวิเคราะห์หาองค์ความรู้ที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรและคำพูด จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากวัตถุประสงค์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะนำไปสู่การสื่อสารเชิงพุทธโดยแยกองค์ประกอบจากองค์ความรู้มาอธิบายถึงแนวทางการนวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย แบบสอบถาม โดยเครื่องมือวิจัยที่ผู้วิจัยพัฒนา ขึ้นจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การวางแผนก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนการวางแผน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลวิจัยภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเชิงคุณภาพเป็นขั้นตอนการลงพื้นที่จริง เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยใช้แบบบันทึกการสนทนาและรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอข้อมูลต่างๆที่ได้จากการศึกษาวิจัย จะใช้รูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยทำการรวบรวมผลการศึกษาวิจัยจากแหล่งข้อมูลได้แก่ ข้อมูลประเภทเอกสาร ข้อมูลประเภท

บุคคลและข้อมูลประเภทสื่อให้รวมอยู่ในรูปแบบบรรยายและเขียนรายงานผลการวิจัยโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 นวัตกรรมกรรมการสื่อสารเชิงพุทธของสถานศึกษาทั้งสองแห่ง

นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมกรรมการสื่อสารเชิงพุทธผ่านการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์โดยลำดับเนื้อหา ดังนี้

แนวทางการสื่อสารเชิงพุทธของโรงเรียนมัธยมจุลฉวีศรีสะเกษและโรงเรียนสุรินทร์ราชมงคลซึ่งประเด็นในการสื่อสาร

ส่วนที่ 2 ระบบความคิดเชิงจิตวิทยา

นำข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับระบบความคิดเชิงจิตวิทยาได้จากเอกสารและสัมภาษณ์ทั้งระบบอิเล็กทรอนิกส์และสัมภาษณ์ตัวบุคคลโดยมีลำดับเนื้อหา นวัตกรรมกรรมการสื่อสาร โดยมียุทธศาสตร์ความรู้ผ่านทักษะและประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ ทางสังคมศาสตร์ และทางศาสนาและจิตวิญญาณซึ่งจะนำไปสู่การจัดระบบความคิดทางธรรมในรูปแบบของศีล สมาธิ ปัญญา และระบบความคิดทางโลกเป็นการวิพากษ์แบบสร้างสรรค์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนานวัตกรรมกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมกรรมการสื่อสารเชิงพุทธพบว่า การพัฒนานวัตกรรมกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ โดยถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมนวัตกรรมกรรมการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 นวัตกรรมกรรมการสื่อสารการเรียนการสอนรู้เชิงพุทธ ใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ และเทคโนโลยีพัฒนา ระบบสื่อสาร ทำให้กระแสนการบริหาร นำเทคโนโลยีเข้ามาสร้างเครือข่ายแผ่กระจายครอบคลุมพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษา หรือของโลกอย่างรวดเร็ว ผลของการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดกระแสสำคัญ ๆ ที่เข้าสู่ความเป็นสากลรวมทั้งการจัดการศึกษา โดยยึดหลักการคือ มีความยุติธรรม มีความมุ่งมั่น ชยัน อดทน มีความรับผิดชอบสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำสูง และบูรณาการหลักพุทธธรรมสู่ปรัชญาของโรงเรียน วิสัยทัศน์ เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์สู่กระบวนการอยู่ให้รู้ ทำให้ดูเป็นตัวอย่างเพื่อค้นหาคำตอบในการพัฒนานวัตกรรมที่จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยให้ครูสามารถ ออกแบบกระบวนการพุทธนวัตกรรมกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ ผู้วิจัยจึงศึกษา ศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์รายละเอียด และสาเหตุของปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนาแล้ว ก็ตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของรับสาร นั่นคือ กำหนดจุดประสงค์ของการสื่อสารที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียน

1.2 สื่อการเรียนรู้อะนิจจังและเกมเชิงพุทธสร้างสรรค์ เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภาพเสมือนจริงหรือการออกแบบเกม มาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดหลักจริยธรรมและกฎแห่งกรรม โดยเปลี่ยนจากบทเรียนทฤษฎีในตำราให้กลายเป็นการจำลองสถานการณ์จำลองที่ผู้เรียนต้องตัดสินใจเลือกการกระทำ (กรรม) และเผชิญหน้ากับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจเรื่องเหตุและปัจจัยอย่างเป็นรูปธรรม นวัตกรรมนี้จะช่วยกระตุ้นพลังความคิดเชิงสร้างสรรค์ สนับสนุนบทบาท

ผู้สอนในการเสริมสร้างสมาธิ และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานควบคู่ไปกับการซึมซับคุณธรรม ความดีงามอย่างเป็นธรรมชาติ

1.3 แพลตฟอร์มเครือข่ายสื่อสารสีขาวเพื่อสังคมแห่งการเป็นารสร้างพื้นที่ นวัตกรรมการสื่อสารออนไลน์ที่เน้นการขับเคลื่อน วาจาชอบ เพื่อเป็นพื้นที่ปลอดภัยทางปัญญาให้แก่ เยาวชนและชุมชน โดยร่วมมือกับเครือข่ายสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน แพลตฟอร์มนี้จะเน้น กิจกรรมการถอดบทเรียนร่วมกันหลังการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง รู้เท่าทันสื่อ และกล้าที่จะสื่อสารส่งต่อเรื่องราวเชิงบวกสู่การเป็น เครือข่ายสังคมแห่งการแบ่งปันและความเกื้อกูลกันอย่างยั่งยืน

1.4 การจัดสร้างเครือข่ายสถานศึกษาการสร้างเครือข่ายของสถานศึกษาเป็นการ ร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมอาชีพให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงผ่านกระบวนการ M O U ระหว่างสถาบันกับบริษัททั้งในและต่างประเทศการการจ้ดรับนักศึกษาที่จบการศึกษาเพื่อ ทำงานประกอบวิชาชีพ เมื่อขยายผลได้แล้วสิ่งที่เป็นวิถิพุทธ แพลตฟอร์มเครือข่ายสื่อสารสีขาวเพื่อ สังคมแห่งการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ก็เลยกลายเป็นสัญลักษณ์เอกลักษณ์ของความเป็นวิถิพุทธ ที่จะนำไปสู่ การสร้างเครือข่าย ก็กลายเป็นเรื่องที่ทำแล้วเกิดความยั่งยืน เพราะเป็นภาพที่ใครๆ ก็ต้องการสังคม ต้องการบอกว่าทำยาก จริงๆ แล้วความเป็นวิถิพุทธ เป็นเรื่องเบาๆ เป็นเรื่องของความสุข

2. วิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดนวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 การสื่อสารเพื่อการเรียนการสอน คือ ผู้สื่อสารทำการสื่อสารบน พื้นฐานของความเข้าใจและรับผิดชอบในการสื่อสารของตน เป็นการสื่อสารที่แต่ละบุคคลสามารถ ฝึกฝนได้ด้วยตนเอง โดยเริ่มที่จากการสื่อสารภายในตนเองก่อนเป็นลำดับแรก การสื่อสารที่ ประกอบด้วยสติอยู่ กับปัจจุบัน รู้เท่าทันสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงด้วยความเห็นที่ถูกต้อง ความคิด ที่ถูกต้องและมีสมาธิถูกต้อง ไม่ว่าผู้ทำการสื่อสารจะอยู่ในฐานะของผู้ส่งสารหรือผู้รับสาร และไม่ว่าจะ เป็นการสื่อสารกับตนเองหรือการ สื่อสารกับบุคคลอื่น เป็นการสื่อสารที่ก่อให้เกิดปัญญโดยยึด หลักธรรมในการจัดการเรียนการสอนโดยสามารถแบ่งตัวชี้วัดได้ดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 1) สื่อสารตามระดับสติปัญญาของบุคคลว่าบุคคลมีความสามารถทาง ปัญญาแตกต่าง ตรงกับวิธีการสื่อสารให้เข้ากับผู้ฟัง

ตัวชี้วัดที่ 2) การสื่อสารด้วยหลักกัลยาณมิตต ตัวชี้วัดนี้วัดความสำนัันตั้งอยู่บน ฐานของความเมตตา

ตัวชี้วัดที่ 3) สื่อสารความจริงและเว้นลักษณะมุสาวาท 4 ประการตัวชี้วัดนี้สร้าง ขึ้นวัดความสะอาดบริสุทธิ์ของการสื่อสาร คือ จริงหรือเท็จ

ตัวชี้วัดที่ 4) ผู้สื่อสารและผู้รับ ประเมินความพร้อมและบทบาทของทั้งคู่

ตัวชี้วัดที่ 5) ผู้สื่อสารและผู้รับสาร มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบ หมายถึงการ สื่อสารอยู่ในกรอบทั้งดงามมีศีลธรรม

ตัวชี้วัดที่ 6) ปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นความฉลาดรู้ในองค์ประกอบ รอบด้านและความเหมาะสมถูกกาลเทศะ

องค์ประกอบที่ 2 การสื่อสารในสังคมอย่างมีความสุข คือการเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม เมื่อมีการสนทนากันด้วยการพูดในเรื่องที่ควรพูด ที่ควรสนทนา เป็นคำพูดที่จริงเชื่อถือได้ ประสานสามัคคีของคนทั่วไปคือไม่ฟังจากข้างนี้แล้ว ไปบอกข้างโน้น เพื่อทำลายคนหมู่นี้ หรือฟังจากข้างโน้นแล้ว ไปบอกข้างนี้เพื่อทำลายคนหมู่นี้ เป็นผู้สมานคนที่แตกแยกกันหรือส่งเสริมยินดีในความสามัคคีเป็นที่ตั้งโดยแบ่งตัวชีวิตได้ดังนี้

ตัวชีวิตที่ 1 ปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตาเป็นการสื่อสารด้วยสติและปัญญา มี

ตัวชีวิตที่ 2 ประพฤติสุจริตต่อกัน

ตัวชีวิตที่ 3 แบ่งปันประโยชน์แก่สาธารณชน

ตัวชีวิตที่ 4 การสื่อสารด้วยความจริงใจ

ตัวชีวิตที่ 5 สื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธ์และสร้าง เป็นการสื่อสารที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ

ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและของแต่ละ

องค์ประกอบที่ 3 สื่อสาร โดยแบ่งตัวชีวิตได้ดังนี้

ตัวชีวิตที่ 1 สื่อสารบนพื้นฐานแห่งความเชื่อมั่น เป็นการสื่อสารด้วยสติและปัญญา

ตัวชีวิตที่ 2 สื่อสารผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 สื่อสารผ่านการมองเห็น การได้ยิน

ตัวชีวิตที่ 3 ถ่ายทอดแก่ผู้อื่นเพื่อนำสู่การประพฤติปฏิบัติที่งดงามทั้งกาย วาจา

ตัวชีวิตที่ 4 สื่อสารด้วยสติและปัญญา เป็นการสื่อสารเพื่อสันติ

ตัวชีวิตที่ 5 สื่อสารด้วยหลักสัมมาวาจา มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบที่ 4 การสื่อสารเพื่อรู้เท่าทันสื่อ แบ่งตัวชีวิตได้ดังนี้

ตัวชีวิตที่ 1. ตระหนักรู้และเจตนาของสื่อคือ

ตัวชีวิตที่ 2. ตีความสื่อหลังจากเปิดรับสื่อ การเปิดรับสื่อ

ตัวชีวิตที่ 3. สร้างสมรรถนะการเป็นผู้ใช้สื่ออย่างมีสำนึกและสติ

ตัวชีวิตที่ 4. สร้างสมรรถนะการเป็นผู้ใช้สื่ออย่างมีสำนึกและสติ

ตัวชีวิตที่ 5. ภูมิคุ้มกันที่ดีต่อสื่อ คือ การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

3. แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ พบว่า

3.1 การผสมผสานรวมกันอย่างลงตัวระหว่าง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และ “เทคโนโลยีหรืออัตลักษณ์การสื่อสารยุคใหม่โดยมีเป้าหมายสูงสุดไม่ใช่เพื่อการแสวงหากำไรเชิงพาณิชย์ แต่เป็นการยกระดับจิตใจ สร้างปัญญา และสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม หัวใจสำคัญของการสื่อสารรูปแบบนี้ไม่ได้อยู่ที่ความทันสมัยของเครื่องมือหรือแพลตฟอร์มเพียงอย่างเดียว

3.2 สร้างนวัตกรรมแอปพลิเคชันฝึกสติร่วมสมัย เป็นการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่นำหลักการสติปัฏฐาน 4 และการฝึกจิตภาวนามาสอดแทรกอยู่ในรูปแบบที่คนรุ่นใหม่เข้าถึงง่าย มีระบบแจ้งเตือนให้หยุดพักเพื่อสติกลับมาอยู่กับปัจจุบันขณะทำงาน ท่ามกลางวิถีชีวิตที่เร่งรีบและเต็มไปด้วยความเครียด พร้อมทั้งมีฟังก์ชันจำลองสถานการณ์เพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์อย่างแยบคาย โยนิโสมนสิการ ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถนำหลักธรรมไปปรับใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และสร้างเกราะคุ้มกันจิตใจจากกระแสข้อมูลข่าวสารที่ท่วมท้นในโลกออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 เพิ่มความรู้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมความรู้เป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าจินตนาการหรือความคิดสร้างสรรค์ผู้สอนควรโค้ชผู้เรียนให้ตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ ฝึกผู้เรียนให้คิดและทำ บนพื้นฐานของความรู้ที่เป็นปัจจุบันและถูกต้อง มีทักษะในการแสวงหาความรู้ ทักษะการถอดบทเรียน

3.4 การกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้าง 3 ความรู้ การกระตุ้นผู้เรียนให้มีทักษะสังเคราะห์ความรู้ก่อนการปฏิบัติ ระหว่างการปฏิบัติและหลังการปฏิบัตินั้น ผู้สอนสามารถดำเนินการโดยออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยก่อนที่ผู้เรียนจะเริ่มลงมือปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมให้ผู้เรียนสืบค้นและจดบันทึกแก่นของความรู้

3.5 การสร้างเครือข่ายสังคมการเรียนรู้พุทธนวัตกรรมการสื่อสารทุกภาคส่วนมีการระดมทุนถึงปัญหาและมีความคิดร่วมกันในการ เน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนจากหน่วยงานทั้งสามด้าน คือ วัด บ้าน และหน่วยงานรัฐให้ความร่วมมือกันในด้านต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนวัตกรรม

3.6 สร้างพื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย

พื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยมีครู โรงเรียน และชุมชน

3.8 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมเพื่อเพิ่มพลังความคิดพลังความคิดเป็นปัจจัยการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่ผู้สอนให้ความสำคัญและกระตุ้นให้ผู้เรียนให้กระบวนการคิด (คิดพื้นฐาน) (คิดขั้นสูง) ในระหว่างที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและระบบ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเชิงพุทธมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธพบว่า การพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ โดยถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมนวัตกรรมการสื่อสารในรูปแบบต่าง ดังนี้ พบว่าใช้แนวคิดพลังของความรักและความเมตตาพัฒนาจิตใจ กระตุ้นเด็กนักเรียน และคุณครูอยู่ในโรงเรียน มีส่วนในการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้ด้วยกันให้เป็นเสมือนครอบครัวเดียวกัน ทุกคนดูแลช่วยเหลือกัน ภายใต้แนวคิดที่ มุ่งสร้าง คนดี ก่อนคนเก่งซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ทุกคนร่วมกันพัฒนาโรงเรียนและมีแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งแนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นแนวทางการเรียนการสอนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ มีการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนววิถีพุทธ ที่เชื่อที่ว่าความดีสำคัญกว่าความเก่ง เมื่อเป็นคนดีแล้วจะเก่งได้เอง แต่การเป็นคนเก่งยากที่จะเป็นคนดี และเมื่อผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม หรือคุณค่าความเป็นมนุษย์สอดคล้องกับงานวิจัยปณัฎฐา สีสายุทธ (2558) ทำการวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองเพื่อสันติเชิงพุทธบูรณาการกับครอบครัวของเยาวชน พบว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนามีความมุ่งมั่นในการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้เกิดความผาสุกในชุมชนของตนเอง

2. วิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดนวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยพื้นที่นวัตกรรมต้นแบบ พบว่าข้อมูลที่ได้เป็นไปตามเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาการเรียนรู้วิถีพุทธ ซึ่งมุ่งเน้นด้านการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน การลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาวิถีพุทธ มีองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นการบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษากับวิถีพุทธเข้าการดำเนินการพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาวิถีพุทธสอดคล้องกับงานวิจัยของธันด์ชัย พัฒนะสิงห์ (2565) งานวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวตามหลักพุทธธรรมเพื่อลดพฤติกรรมกระสือสารโซเชียลเน็ตเวิร์ค ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวจากการกระสือสารโซเชียลเน็ตเวิร์คพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ค คือช่วงหลังเลิกเรียน ประเภทสื่อโซเชียลที่ใช้เป็นประจำ คือ Facebook ไลน์ Instagram และ Google องค์ประกอบของการสื่อสารภายในองค์กรที่ประกอบด้วยสององค์ประกอบ (การสื่อสารภายในระหว่างปฏิบัติงานจริงและฝึกอบรมในชั้นเรียนก่อนปฏิบัติงานจริง) สามารถช่วยให้นักศึกษาเป็นตัวแทนในการนำเสนอแบรนด์ของศูนย์ปฏิบัติการฯ ไปสู่ลูกค้าตามแนวคิดการสร้างแบรนด์ภายในองค์กรได้ นอกจากนี้ผลการศึกษายังยืนยันผลการวิจัยในอดีตในเรื่องความสำคัญของการสื่อสารในองค์กรที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างผลลัพธ์ให้เกิดกับพนักงานผู้ให้บริการ ทั้งด้านทัศนคติและพฤติกรรมตามแนวคิดการสร้างแบรนด์ภายในองค์กรสอดคล้องกับแนวคิดของศิริ ศรียธิน (2560) อธิบายว่า การสื่อสารภายในองค์กร องค์ประกอบของการสื่อสารภายในองค์กร พัฒนามาจากทฤษฎีที่สำคัญ 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการสื่อสารองค์กร และทฤษฎีพฤติกรรมองค์กร นอกจากนี้ยังอธิบายถึงกรอบแนวคิดในการพัฒนางานองค์ประกอบของการสื่อสารภายในองค์กรจากแนวคิดการสร้างแบรนด์ภายในองค์กรสามารถช่วยให้นักศึกษาเป็นตัวแทนในการนำเสนอแบรนด์ของศูนย์ปฏิบัติการฯ ไปสู่ลูกค้าตามแนวคิดการสร้างแบรนด์ภายในองค์กรได้ นอกจากนี้ผลการศึกษายังยืนยันผลการวิจัยในอดีตในเรื่องความสำคัญของการสื่อสารในองค์กรที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างผลลัพธ์ให้เกิดกับพนักงานผู้ให้บริการ ทั้งด้านทัศนคติและพฤติกรรมตามแนวคิดการสร้างแบรนด์ภายในองค์กร

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธการสื่อสาร ถือว่าเป็นนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ที่ต้องปรับปรุงตนอย่างไรในช่วงของการเปลี่ยนยุคโลกาภิวัตน์การขยายตัวรวดเร็วของเทคโนโลยี ทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ มีโอกาสมากขึ้นในการได้รับผลประโยชน์จากความรู้และแนวคิดใหม่ๆซึ่งได้มีการถ่ายทอดข้ามพรมแดนจากสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งจะก่อให้เกิดความตื่นตัวในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆขึ้นมาเพื่อสอดแทรกองค์ความรู้และประสบการณ์จากผู้ส่งสารให้อีกฝ่ายได้รับและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายน้ำผึ้ง รัตนงาม (2557) ทำการศึกษาเรื่อง พุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อโทรทัศน์ในสังคมไทย พบว่าการใช้พุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อเพื่อพัฒนาชีวิตของมนุษย์เป็นไปตาม กระบวนการของ Diamond Model ซึ่งมีขั้นตอนการรับรู้สื่อโทรทัศน์และเฟซบุ๊กในเชิงพุทธ โดยอาศัยสติสัมปชัญญะเป็นขั้นปฏิบัติการในการระลึกรู้แบบไม่ปล่อยตามอำนาจกระแสนินหา และมีความอดทนทางจิตใจต่อผลกระทบจากสื่อ ในขั้นคิดวิเคราะห์ใคร่ครวญอย่างรอบด้าน ใช้วิธีพิจารณาทางปัญญาตามหลักโยนิโสมนสิการ อิทัปปัจจยตา ไตรลักษณ์

และกาลามสูตร รวมทั้งการปฏิบัติตามรูปแบบพุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาชีวิตใน 3 ด้าน คือ ด้านศีล การพัฒนามนุษย์ให้มีพฤติกรรมในการใช้สื่อเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งใช้สื่อเพื่อให้เกิดสุจริต ด้านสมาธิ คือ การพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพทางจิตที่พร้อมต่อการรับรู้สื่อแบบรู้เท่าทัน ด้านปัญญา คือ กระบวนการใช้ปัญญาคิดใคร่ครวญตามหลักธรรมเพื่อสร้างความเห็นถูกต้อง

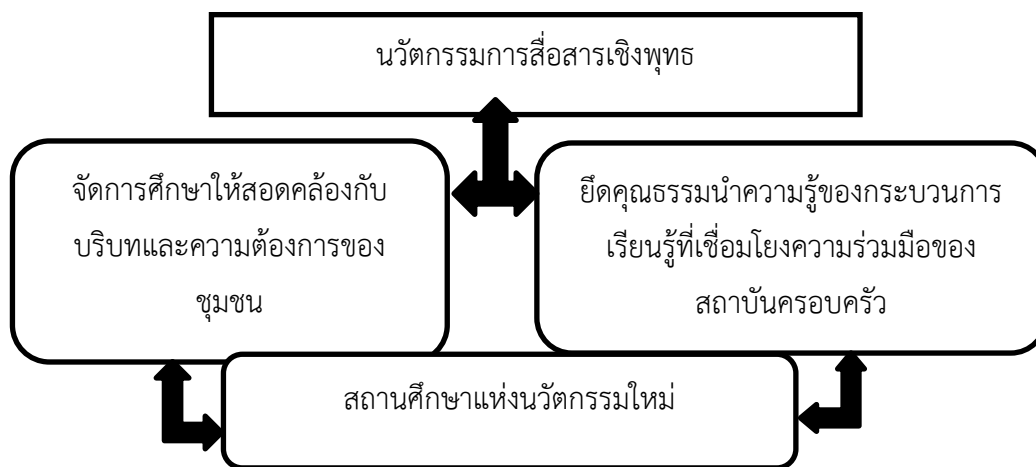
องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

พื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ ได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีพุทธ และเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดกิจกรรมต่างๆ เปรียบเสมือนชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีครู โรงเรียน และชุมชน ดังนั้นบริบทของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จึงมีหลักสำคัญในการพัฒนาที่คล้ายคลึงกับการจัดการชุมชนเป็นหลักสำคัญในการสร้างชุมชนต้นแบบของการเรียนรู้ โดยการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักในการสร้างโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้ ต้องให้โรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ถึงปัญหาต่างๆ และความต้องการโดยเรียงลำดับความสำคัญ ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา และเพิ่มศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือในชุมชน ส่งเสริมด้วยจริยธรรมเป็นการเน้นให้ใช้หลักธรรมในการดำเนินการ โดยใช้แนวคิดและหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการดำเนินการ โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้ และอยู่ดีมีสุขโดยให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระและ จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถ พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหน่วยงานส่วนกลางให้การสนับสนุน ทั้งในด้านทรัพยากรและกลไกการหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างเหมาะสมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของพื้นที่ โดยมีเป้าหมาย

1. เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ทักษะสำคัญ และความรู้ รวมทั้งขยายผลสู่นักเรียนทั่วประเทศในอนาคต

2. ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา โดยยกระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มผลการเรียนอ่อน และยากจน

3. พัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษา ทั้งเชิงนโยบาย การจัด การเรียนรู้ และการบริหารในสถานศึกษาไปสู่นโยบายการศึกษาในระดับชาติและพื้นที่อื่น อาทิ ด้านหลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ การทดสอบ การประเมินสถานศึกษา บุคลากร การเงิน รวมทั้งความสอดคล้อง ของการบริหารงานด้านต่างๆ

สรุป

แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธควรมุ่งพัฒนากิจกรรมสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมการสื่อสารการเรียนรู้วิถีพุทธ การสร้างกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การฝึกจิตภาวนาและนำหลักธรรมมาบูรณาการกับการศึกษา และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาครัฐและเอกชน การพัฒนาดังกล่าวต้องอาศัยการสังเคราะห์องค์ความรู้จากพื้นที่นวัตกรรมต้นแบบ เพื่อบูรณาการนวัตกรรมการศึกษากับวิถีพุทธอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่เพิ่มพลังความคิดและเสริมสร้างสมาธิของผู้เรียน ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้และการถอดบทเรียนสู่สังคมผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนตามแนววิถีพุทธ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ซึ่งจะได้นำเสนอในภาพรวมโดยสรุปได้ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาและประเมินศักยภาพชุมชนฐานรากของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่จังหวัด เพื่อที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายกับการทำกิจกรรมต่อไป

2. สถานศึกษาควรนำมาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดในกระบวนการสร้างชุมชนให้ยั่งยืนและเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. สามารถนำผลการวิจัยมาต่อยอดทางการศึกษาแนวทางการนํานโยบายสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ชุมชนตลอดจนนำไปศึกษาเปรียบเทียบหน่วยงานเพื่อพัฒนาองค์การสื่อสารที่ได้รับความรู้ใหม่ๆ ในการสร้างคนรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารที่เป็นประโยชน์กับสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2551). *การจัดการความรู้เบื้องต้นเรื่องการสื่อสารชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). *การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ เจนวิถีสข. (2552). *การสื่อสารที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปณัชญา สีสายุทธ. (2558). *การสื่อสารทางการเมืองเพื่อสันติเชิงพุทธบูรณาการ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2544). *พุทธวิธีในการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชวรมนี (ป. อ. ปยุตโต). (2531). *เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- ธนนัดชัย พัฒนะสิงห์. (2565). *กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวตามหลักพุทธธรรม เพื่อลดพฤติกรรมสื่อสารโซเชียลเน็ตเวิร์ค*. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ 7, (3), 883-896. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/261375/175816>
- สายน้าผึ้ง รัตนงาม. (2557). *พุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อโทรทัศน์ในสังคมไทย*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริระ ศรีโยธิน. (2560). *การสื่อสารภายในองค์กรจากแนวคิดการสร้างแบรนด์ภายในองค์กร*. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(2), 1025-10239. <https://hetci-thaijo.org/index.php/Veridian-Journal/article/view/98029/76387>

